

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kieltö) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Helen Oy toimii osana Huoltovarmuuskeskuksen koordinoimaa Lämpöpoolia ja kannattaa lämpöpoolin poolitoimikunnan yksityiskohtaisempia kommentteja ja muutosehdotuksia liittyen ehdotukseen uudeksi valmislaiksi. Yhteiskunnan lämpöhuolto on välttämätön osa yhteiskunnan

toimintaa erityisesti poikkeusoloissa, joten ala tulee priorisoida ja alan taloudellisista toimintaedellytyksistä tulee huolehtia.

Koskien energiatuotannon ohjaamista (123 §) on välttämätöntä, että poikkeustilanteessa toiminnanharjoittajalla on tarvittavat valtuudet ohjata tuotantoa polttoaineiden säästämiseksi, ja tämä varautuminen ei aseta toiminnanharjoittajalle lisäisiä velvoitteita yhtiöiden normaaliajan toiminnalle. Yhtiöillä on jo muun lainsäädännön kautta velvoite varastoida tiettyjä polttoaineita normaaliaikana. Helen näkee, että työ- ja elinkeinoministeriön on syytä valmistella ohjeistus tarkemmista periaatteista, joilla ministeriö ohjaa energiayhtiöitä ja kuntia poikkeusoloissa. Tällä varmistetaan valtion, kuntien, yritysten ja loppuasiakkaiden yhteistoiminta poikkeusoloissa. Näin lämpöhuollon yrityksille ei muodostu kohtuuttomia taloudellisia seurauksia ja liiketoimintaedellytykset varmistetaan myös poikkeusoloissa.

Koskien sähkön kulutuskiintiötä (128 §) Helen Oy tukee Helen Sähköverkko Oy:n yksityiskohtaisempia muutosehdotuksia. Asiakaskohtainen kulutuksen rajoittaminen ja tiedottaminen poikkeusoloissa asiakaskohtaisesti kirjepostilla eivät ole toimiva tapa toimia poikkeusoloissa, vaan Helen Sähköverkko suosittelee kulutuksen ohjausta ryhmäkäsittelynä sekä olemassa olevia sähköpulatilanteita varten luotuja toimintamalleja hyödyntäen. Toiminnan varmistamiseksi Helen Sähköverkko esittää käytettäväksi yhteneväisiä menettelyjä jo olemassa olevien poikkeustilamenettelyjen suhteen. Vastaavaa sähkön kulutuksen sääntelyä tehdään jo nykyisellään sähköpulatilanteissa (<https://tem.fi/tietoa-sahkopulasta>) ja näihin on jo toimivat menettelyt olemassa. Näissä menettelyissä varmistetaan erityisesti kriittisten käyttäjien käytön jatkuvuus (Valtioneuvoston asetus varautumissuunnitelmaan sisällytettävästä sähkönkäyttöpaikkojen etusijajärjestyksestä, VnA 981/2022). Samoja jo olemassa olevia menettelyjä tulisi käyttää myös koskien loppukäyttäjän sähköntoimituksen jaksotettuja keskeytyksiä kulutuskiintiön ylittämisen johdosta (129 §). Nykyinen sähkönjakelun keskeytysten kierrättäminen tapahtuu keskijänniteverkon johtolähdöittäin katkaisijaohjauksilla ja käyttöpaikkakohtaisia kiertäviä katkoja ei ole mahdollista toteuttaa nykytekniikoilla. Helen Sähköverkko pitää suoraan luonnoksen mukaista menettelyä yhteiskunnan toimintavalmiutta vaarantavana, erityisesti mikäli tämä koskisi myös kriittisiä sähkönkäyttöpaikkoja.

Koskien kaukolämmön käytön rajoittamista (130 §) Helen Oy kannattaa ehdotuksessa esitettyä periaatetta siitä, että vastuu lämmön käytön rajoittamisesta poikkeustilanteessa on loppuasiakkaalla. Tämä on tärkeää, koska lämpöyhtiöillä ei ole laajoja oikeuksia eikä kyvykkyyksiä suoraan ohjata asiakkaiden kulutuksen tasoa. Lisäksi on tärkeää, että mikäli poikkeusoloissa loppuasiakas ei toteuta riittäviä toimenpiteitä, ja kunta määrää lämmön myyjän toteuttamaan muita korvaavia toimenpiteitä, lämmön myyjä ei vastaa rajoituksen tai säätöjen mahdollisesti aiheuttamasta suorasta tai välillisestä vahingosta loppuasiakkaalle. Kuten lain perustelumuistiossa on avattu, lämpöyhtiöillä ei ole laajamittaista pääsyä tai ohjauskyvykkyyttä loppuasiakkaiden lämmönjakokeskusten tasolla. Yhtiöt pystyvät poikkeusoloissa toteuttamaan mahdolliset korvaavat toimenpiteet kaukolämpöjärjestelmän tasolla, ei yksittäisissä loppuasiakkaiden lämmönjakokeskuksissa. Tämä huomioiden lakiehdotuksen nykymuotoilu mahdollistaa sen, että ”riittävät toimenpiteet” pystytään toteuttamaan pääsääntöisesti järjestelmätasolla. Helen Oy esittää seuraavaan muotoiluun lisäämistä ehdotukseen uudesta valmiuslaista: ”Jos asiakas ei toteuta riittäviä

toimenpiteitä, kunta voi määrätä lämmön myyjän toteuttamaan ne tai muita lämmönkulutusta rajoittavia toimenpiteitä”.

Toiminnan varmistamiseksi uuden valmiuslain pohjalta valmisteltavissa mahdollisessa asetuksessa, ohjeistuksessa ja sopimusehdoissa lämmönmyyjälle on annettava oikeus rajoittaa asiakkaiden lämmönkulutusta jo aiemmin kuin määräyksillä aletaan rajoittaa kuluttajien lämmön käyttöä. Myyjän keinovalikoimassa on hyvä pitää muutkin keinot kuin kiertävät katkot tai kohdistaminen tiettyihin kohteisiin, jolloin lämmön myyjä pystyy jakamaan niukkuutta tasaisemmin ottaen kuitenkin huomioon yksittäisten asiakkaiden kriittisyys. Helen Oy esittää seuraavaan muotoilun lisäämistä ehdotukseen uudesta valmiuslaista: "Lämmön myyjällä on oikeus rajoittaa asiakkaiden lämmönkulutusta koko lämpöjärjestelmän toiminnan ylläpitämiseksi ja hallitakseen mahdollisesti jyrkästi nousevia energiakustannuksia ja taataksien siten toiminnan jatkuvuus niin taloudellisesti kuin polttoaineiden riittävyydenkin kannalta".

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

-

Malin Kimmo
Helen Oy